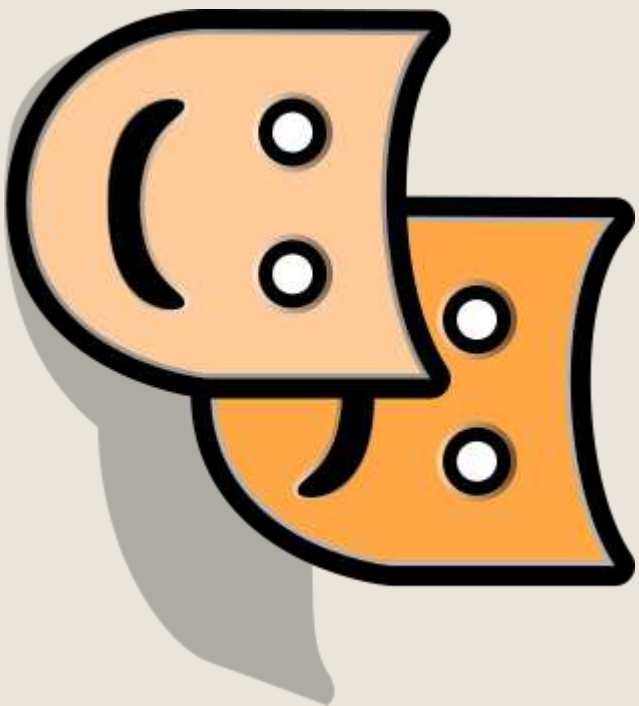

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola:	Střední škola obchodní, České Budějovice, Husova 9
Projekt MŠMT ČR:	EU PENÍZE ŠKOLÁM
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0536
Název projektu školy:	Výuka s ICT na SŠ obchodní České Budějovice
Šablona III/2:	Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo šablony:	VY_32_INOVACE_CJL_611
Předmět:	Český jazyk a literatura
Tematický okruh:	Česká a světová literatura od počátků do 19. století
Autor, spoluautor:	Mgr. Petra Lefanová
Název DUMu:	Počátky řeckého divadla
Pořadové číslo DUMu:	11
Stručná anotace:	Prezentace seznamuje žáky s počátky řeckého divadla. Zabývá se třemi nejvýznamnějšími představiteli řeckého dramatu – Aischylem, Sofoklem a Euripidem a jejich díly.
Ročník:	1.
Obor vzdělání:	63-41-M/01 Ekonomika a podnikání, 65-42-M/02 Cestovní ruch, 66-41-L/01 Obchodník
Metodický pokyn:	Prezentace slouží jako doplněk pro výklad učitele. Otázky mohou žáci zpracovat písemně, případně mohou sloužit jako kontrolní test.
Výsledky vzdělávání:	Žák chápe význam řeckého divadla v kontextu s dnešním vývojem. Vysvětlí vznik řeckého divadla a charakterizuje tvorbu nejvýznamnějších představitelů.
Vytvořeno dne:	27. 8. 2013
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora.	

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-08-27]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_symbol_theatre_02.svg?uselang=cs

POČÁTKY ŘECKÉHO DIVADLA

Počátky řeckého divadla

- Některé nejznámější básně přednášeli zúčastnění **s b o r e m** a básník (vybraný) deklamoval pouze určité pasáže. Tato praxe později značně přispěla ke vzniku a šíření divadla.
- víte, co znamená výraz deklamovat?
- přednášet, recitovat

Počátky řeckého divadla

- řecké drama se vyvinulo z **obřadních her** (oslava boha Dionýsa):
- Boha Dionýsa dle mýtů vychovali a později doprovázeli s a t y r o v é (jacísi kříženci lidí a kozlů – křesťanství z nich později nadělalo čerty)
- **účinkující**, zpívající a tančící v hymnu se na Dionýsovu počest oblékali do kozlích kůží
- říkalo se jim t r a g o i d o i
- **písním** se říkalo t r a g o i d i á (=kozlí písně)

Počátky řeckého divadla

- na přelomu 7. a 6. st. př. n. l se celý rituál změnil v nový žánr „d i t h y r a m b o s“
- sbor zpíval tradiční refrény a jeho náčelník krátký improvizovaný příběh na herojský námět
- básník ARIÓN z Lesbu jako první začal dithyramby zapisovat a opatřil je i názvy

Počátky řeckého divadla

- aby se sborová píseň mohla proměnit v první zárodek divadelní hry, bylo třeba doplnit **sbor** a **náčelníka** ještě postavou **herce**
- ten mohl vést s náčelníkem dialog
- tato inovace se připisuje THESPIDOVÍ, který kolem roku 560 př. n. l. kočoval s károu a hrál divadelní představení

Počátky řeckého divadla

- Kromě Thespida známe jména jen 3 dalších dramatiků, působících v 6. st. př. n. l.
- z jejich díla se ale nedochovaly ani fragmenty

CHOIRILOS - prý napsal na 160 her a zvítězil ve 13 soutěžích

- zavedl pro postavy kostýmy a masky, které naznačovaly charakter (athénští herci nosili v 5. a 4. st. př. n. l. těžké bronzové masky)

Počátky řeckého divadla

PRATINAS – napsal asi 50 dramat

- údajně zavedl satyrské hry

FRÝNICHOS

- jako první čerpal náměty ze své současnosti a porovnával aktuální jevy s herojskými vzory
- zavedl do děje ženské postavy (představované muži)

Počátky řeckého divadla

- už starověk uváděl díla jen tří dramatiků:

Aischylos

Sofoklés

Eurípidés

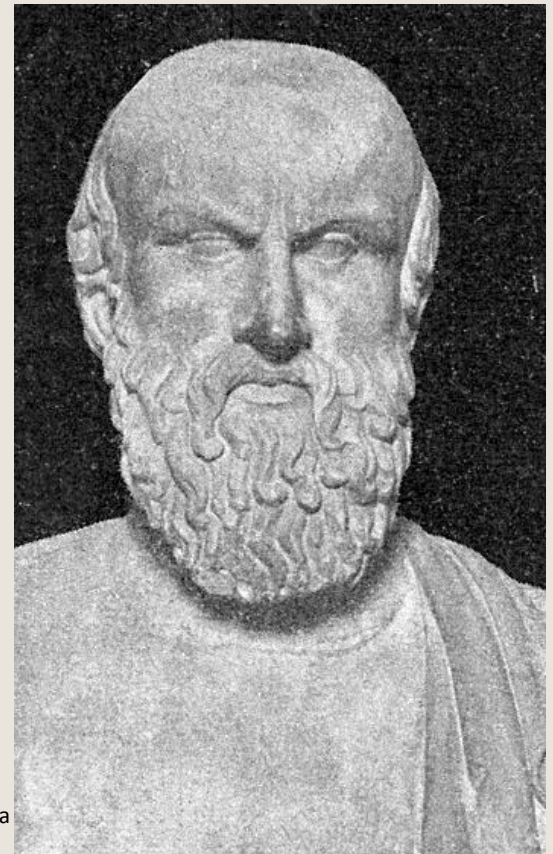
- díla ostatních dramatiků se nedochovala
- všechny dochované tragédie vycházejí:
 - z mýtů (jak je známe z Homérova nebo Hésiodova vyprávění)
 - z řecké historie
 - každý autor však interpretoval příběhy po svém

Nejstarším tragikem je AISCHYLOS

- otec tragédie
- žil přibližně v letech 525 – 456 př. n. l.
- pocházel z aristokratické rodiny
- zúčastnil se bojů proti Peršanům, zejm. slavné bitvy u Marathónu
- později Athény opustil a odešel na Sicílii, kde brzy zemřel
- údajně sepsal 90 dramát, z nich známe 82 titulů, ale dochovalo se pouze 7 dramát
- na scénu přidal druhého herce – zavedl tak **dialog**
- názor: svět je řízen božskou spravedlností a neměnným osudem

Nejstarším tragikem je AISCHYLOS

- v jeho hrách často vystupoval také druhý sbor
- někdy se objevovali jezdci nebo dokonce bojové vozy
- v životě byl velice odvážný a při obraně občanských práv často riskoval život

AISCHYLOS

Oresteia

Orestes pomstí po letech vraždu svého otce a zabije svou matku a jejího společníka. Ústřední postavou je vlastně Klytaimnéstra – v 1. části zabije svého muže vracejícího se z trojské války a v 2. části je zabita svým synem.

□ =trilogie (je to jediná dochovaná starořecká trilogie vůbec)

1. **Agamemnon**

2. **Obětující ženy** (nebo Oběť na hrobě)

3. **Usmířené bohyně** (nebo Usmířené Lítice)

□ čerpá z mytologie

□ otázka Orestovy viny

AISCHYLOS

Další díla:

- **Prosebnice**
- **Sedm proti Thébám**
- **Upoutaný Prométheus**
- **Peršané** – popisuje vítězství Atéňanů nad Peršany u Marathónu

SOFOKLES

- nar. v Kolónu u Athén asi r. 496 př. n. l. v rodině majitele zbrojířské dílny – 406 př. n. l.
- napsal 120 divadelních her
- dochovalo se jich pouze 7
- byl také veřejně činný – zastával významné funkce a měl vysoce postavené přátele, včetně samotného Perikla (athénský státník – za jeho vlády největší rozkvět v Řecku)

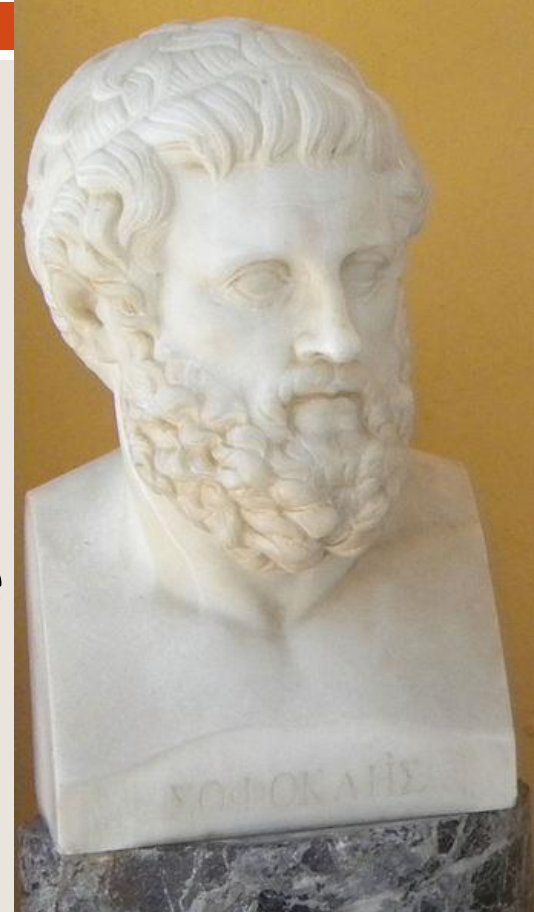
SOFOKLES

- postavy, které porušily pravidla stanovená bohy, jsou tvrdě trestány
- jako první použil malované dekorace
- děj tragédií je pečlivě propracovaný, logický, vychází z dobré znalosti lidských povah.
- uvedl na scénu třetího herce a počet členů sboru zvýšil na 15
- upustil od skládání dějově na sebe navazujících trilogií

SOFOKLES

Základní rysy jeho děl:

- úcta k náboženství a morálce
- víra v člověka a jeho rozumové a mravní síly
- jedinec, který překročil meze dané člověku, je stížen tragickým pádem (Kreon, Oidipus)
- naopak je povýšen ten, který prokázal úctu k vlasti, rodině a bohům (Antigona, Elektra)

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-08-27]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bust_of_Sophocles_in_the_Colonnade_of_the_Muses_in_the_Achilleion,_Corfu,_Greece.jpg?uselang=cs

SOFOKLES

Antigona

- synové thébského krále Oidipa se dostanou do sporu o trůn.
- oba bratři se v bitvě vzájemně zabijí.
- nový král KREON dá poctivě pochovat jednoho z nich a druhého zakáže pohřbít.
- Antigona, sestra padlých, se rozhodne tohoto bratra pohřbít. Nový král ji odsuzuje k smrti, ale než tak učiní, sám zemře → vzbouří se proti němu lid.

SOFOKLES

Král Oidipus

- po narození rodiče Oidipa zavrhli
- našli ho lidé, kteří ho vychovávali. V dospělosti mu věštili, že zabije své rodiče. Oidipus neví, že ti lidé, kteří ho vychovávali, nejsou pravými rodiči, tak raději odejde, aby nedošlo k neštěstí. Přejde do království svých vlastních rodičů. Otce zabije a matku si vezme za ženu.
- je zbytečné vzpouzet se osudu

SOFOKLES

Elektra

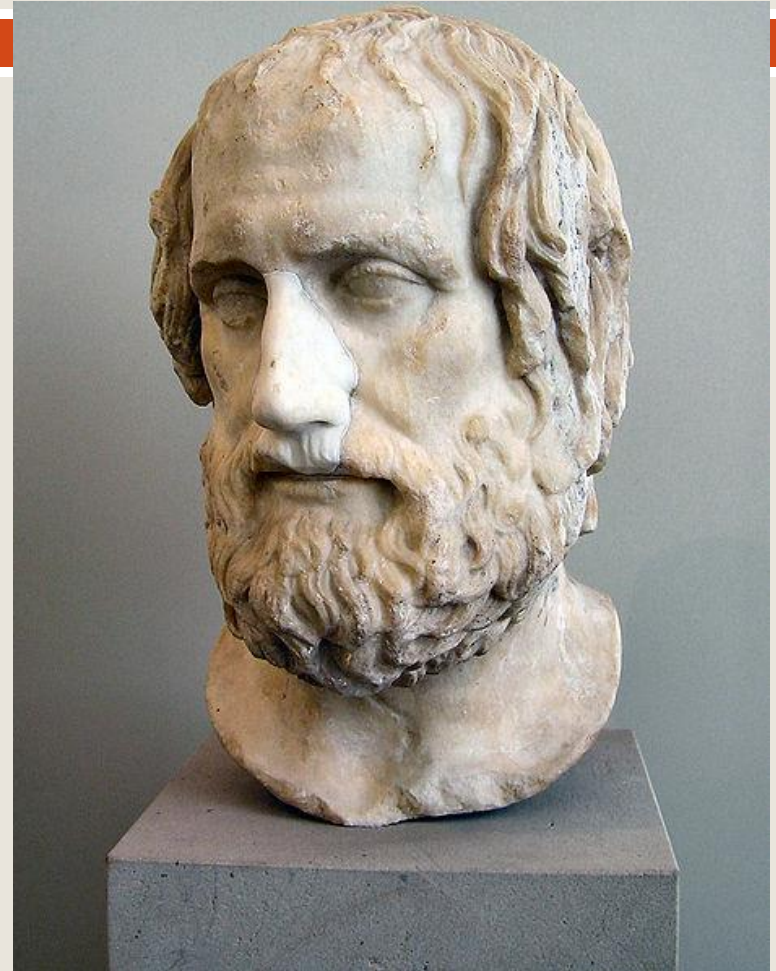
- je sestra Oresteia, přemýšlí, zda i ona, jako žena, může pomstít smrt svého otce, protože Orestes zemřel, ona zůstala sama a bere právo do svých rukou

EURIPIDES

- asi 480 – 406 př. n. l.
- na ostrově Salamíně a žil v Athénách
- po celý život se v soukromí důsledně věnoval studiu a vlastní tvorbě
- napsal kolem 90 her, ale dochovalo se pouze 19 dramát
- jeho dramata vynikají psychologickým vykreslením postav
- obsahují aktuální filozoficko-morální úvahy
- tvorba významně ovlivnila pozdější vývoj evropského divadla

EURIPIDES

- v některých tragédiích v poslední chvíli zasahují bohové
- Euripides používal zařízení, kterým byl herec v roli boha spouštěn na jeviště
=deus ex machina

EURIPIDES

Medea

- královská dcera Medea se zamilovala do Iasona, se kterým měla dvě děti. Ten si však oblíbil dceru krále Kreonta
- Medea se chtěla pomstít a poslala královi dceři svatební šaty, které se na ní v den svatby vznítily a spolu s ní zahynul i její otec.
- poté Medea zavraždila i obě své děti

Další díla:

- **Andromaché, Trójanky, Féničanky**

Závěrečný malý test

1. Vysvětlete pojmy: drama, tragédie, replika.
2. Z čeho se vyvinulo řecké drama?
3. Z jakých námětů čerpají dochované tragédie?
4. Co znamená pojem deus ex machina? S kterým dramatikem je tento pojem spjat?
5. Kdo je autorem?
 - a) Král Oidipus
 - b) Medea
 - c) Antigona
6. Který autor zavedl na scénu třetího herce?

Zdroj

- *Literatura pro 1. ročník středních škol.* první vyd. Brno: Didaktis, 2008. ISBN 978-80-7358-115-2.
- PROKOP, Vladimír. *Dějiny literatury od starověku do počátku 19. století: pro výuku literatury na středních školách.* první vyd. Karlovy Vary: O. K.-Soft, 2008.
- Zdroje obrázků citovány přímo v textu
- obrázky ze sady klipartů -<http://www.pdclipart.org/index.php>